

Prof. dr Slavica S. Prvulović
Prof. dr Dragiša M. Tolmač

TEHNOLOGIJE OBRADE PROIZVODA

1. deo

Univerzitet u Novom Sadu
Tehnički fakultet “Mihajlo Pupin”
Zrenjanin, 2011.

Prof. dr Slavica S. Prvulović, dipl. inž. maš.
Prof. dr Dragiša M. Tolmač, dipl. inž. maš.

TEHNOLOGIJE OBRADJE PROIZVODA 1. deo

Recenzenti:

Prof. dr Miroslav Lambić, dipl. inž. maš.
Prof. dr Živoslav Adamović, dipl. inž. maš.

Izdavač:

Univerzitet u Novom Sadu
Tehnički fakultet "Mihajlo Pupin", Zrenjanin.

Za izdavača:

Prof. dr Milan Pavlović, dipl. inž. maš. dekan

Glavni i odgovorni urednik:

Prof. dr Dragiša Tolmač

ISBN 978-86-7672-153-5

CIP – Katalogizacija u publikaciji Biblioteka Matice srpske
Novi Sad

2ID=267867143

Tiraž: 100 kom.

Odlukom Nastavno naučnog Veća Tehničkog fakulteta "Mihajlo Pupin" Zrenjanin, Univerziteta u Novom Sadu, ova publikacija se štampa kao udzbenik.

SADRŽAJ

Uvod

1.	TEORIJA REZANJA	6
1.1.	Osnovni principi rezanja – odnos alata i radnog predmeta, faze stvaranja i vrste strugotine	6
1.2.	Habanje alata	10
1.3.	Brzine pri rezanju	12
1.4.	Sile pri rezanju (komponente sile rezanja)	13
1.5.	Ugao smicanja	14
1.6.	Merenje sile rezanja	14
1.7.	Postojanost alata	16
1.8.	Temperature pri rezanju	16
1.9.	Brzina rezanja i postojanost alata	18
1.10.	Ekonomski period rezanja	19
1.11.	Obradena površina	19
1.12.	Tehnologija obrađene površine	19
1.13.	Mikro i makro geometrija obrađene površine	20
2.	MAŠINE ALATKE (definicija, struktura i podela)	23
2.1.	Osnovna kretanja alata i materijala	23
2.2.	Standardni brojevi obrtaja	25
2.3.	Pomoćno kretanje i standardni koraci	27
2.4.	Osnovna kretanja i vreme obrade	28
3.	OBRADA NA STRUGU	30
3.1.	Osnovne operacije i alati	30
3.2.	Geometrija alata i uglovi strugarskog noža	35
3.3.	Brzina rezanja	36
3.4.	Otpori rezanja	37
3.5.	Obrada zavojnica	38
3.6.	Strugovi za pojedinačnu proizvodnju	39
3.7.	Univerzalni strug	39
3.8.	Strug za leđno struganje	40
3.9.	Strug za poprečnu obradu (čeonni strug)	41
3.10.	Strugovi za serijsku proizvodnju	41
3.11.	Vešesečni strug	42
3.12.	Vertikalni strug	43
3.13.	Revolverski strug	43
3.14.	Strugovi za masovnu proizvodnju	44
4.	OBRADA NA BUŠILICI	45
4.1.	Osnovne operacije i alati	45
4.2.	Geometrija alata za bušenje	47

4.3. Brzina rezanja	48
4.4. Otpori rezanja	49
4.5. Merodavni režim obrade	50
5. OBRADA NA GLODALICI	51
5.1. Osnovne operacije i alati	51
5.2. Geometrija alata	52
5.3. Brzina rezanja	53
5.4. Otpori rezanja	53
5.5. Obimno glodanje	54
5.6. Merodavni režim obrade	54
5.7. Glodalice	56
6. OBRADA NA BRUSILICI	61
6.1. Stvaranje strugotine i karakteristike alata	61
6.2. Glavne karakteristike točila	61
6.3. Osnovne operacije i oblici alata	62
6.4. Brzina rezanja	63
6.5. Otpori rezanja	64
6.6. Merodavni režim obrade	64
7. OBRADA NA MAŠINAMA ZA TESTERISANJE	65
7.1. Osnovne operacije i alati	65
7.2. Brzina i otpori rezanja	65
8. OBRADA NA RENDISALJCI	66
8.1. Osnovne operacije i alati	66
8.2. Brzina rezanja	67
8.3. Merodavni režimi pri rendisanju	67
9. OBRADA NA MAŠINAMA ZA PROVLAČENJE	68
9.1. Osnovne operacije i alati	68
9.2. Brzina i otpor rezanja	69
Prilog	71
Kinematske šeme strugova	72
Strugarski noževi sa pločicom od tvrdog materijala.....	76
Obrada metala rezanjem – OMR (Struganje, Glodanje).....	79
Litelatura	95

UVOD

Poznavanje principa tehnologije obrade proizvoda, je osnovni preduslov za postizanje kvaliteta proizvoda i projektovanje mašina za obradu.

U cilju povećanja produktivnosti i poboljšanja kvaliteta, postavljaju se posebni zahtevi u pogledu tačnosti izrade i rada same mašine.

Nova konstrukciona rešenja na mašinama omogućuju povećanje ekonomičnosti i produktivnosti proizvodnje.

Ova publikacija je namenjena inženjerima i studentima, od kojih se očekuje da rešavaju razne probleme iz date oblasti.

Obuhvaćeno gradivo iz tehnologije obrade proizvoda, obrađuje problematiku vezano za: teoriju rezanja, obradu na strugu, obradu na bušilici, obradu na glodalici, obradu brušenjem, obrada provlačenjem itd.

Izložena materija u okviru ove publikacije je pojednostavljena u cilju bolje pristupačnosti čitaocu.

Materijom iz date oblasti trebalo bi da ovladaju inženjeri, koji svoje aktivnosti vezuju za preduzeća mašinske industrije, njihovu proizvodnju i kapacitete. Ova publikacija treba da posluži studentima i inženjerima, kao osnova za savlađivanje gradiva i kao osnova za dalje proučavanje u datoj oblasti i rešavanje problema u praksi.

Zrenjanin, juni, 2011.

Autori